

Obnovitev boja v kongresu za Muscle Shoals

Pred kongresnim odsekom sta se spoprijela Hooverjev ekspert in Judson King, ki je prvemu dokazal potvarjanje števil.

Washington. — (FP) — Boj za Muscle Shoals se je spet pričel v kongresu, ko je teden dni nižje zbornice za vojne zadeve pričeli z zaslišanji o Norrisovi predlogi za državno obratovanje velike elektrarne in tovarne za umetna gnojila. Zaslišana sta bila Hooverjev ekspert, poročnik Tyler od armadnih inženirjev, in Judson King, načelnik Popular Government lige.

Po nalogu administracije je prvi dokazoval potrebo, da vlada odda ta projekt privatnim interesom, Alabama Power kompaniji, in predložil številke, s katerimi je skušal prepričati odsek, da privatne elektrarne družbe v okolici Muscle Shoals ne izkoriščajo odjemalcev. Argumentiral je, da bi bilo "z ekonomskega stališča nepriporočljivo," da bi vlada oddajala elektriko po lastnih vodih direktno odjemalcem, ker ima v teritoriju že sedem družb goste električno omrežje.

V pripravljenem govoru se je držal načela, da s statistiko lahko dokaže, kar kdo hoče in številke o cenah elektrike tako postavil, da so pokazovale višjo ceno običajnih elektrarn kot pa jo računajo privatne družbe v Alabami. Po njegovi statistiki so l. 1929 računale privatne družbe v tej državi povprečno 1.22 centa za kilovatno uro elektrike, mestna elektrarna v Clevelandu pa 2.373 centa, v Seattleu 1.804 in v Tacoma 1.035. Elektrarne v teh mestih so na glasu radi nizke cene, katero računajo za elektriko.

Da ni bil navzoč Judson King, ki je priznava avtoriteto o javnih napravah, bi bil Hooverjev "ekspert" mogoče napraviti večji vtis na kongresnike. Moral pa je gledati Kinga, ki je trgal njegovo statistiko in dokazal, da Tylerjevi fakti niso fakti, ampak potvarjanje števil.

Dokazal je, da je Tyler zmetel vse številke v en koš in iz njega dobil povprečno ceno elektrike, pozabil pa je klasificirati konzumente v posebne grupe, kot jih klasificirajo elektrarske družbe. To je storil King. Dokazal je, da je Alabama Power kompanija v omenjeni dobi faktično računala za kilovatno uro povprečno 5.2 centa manjšim odjemalcem, 6.66 centa za hišno razsvetljavo, 4.85 komercialnim odjemalcem, 5.59 za cestno razsvetljavo, 8.75 farmarjem in 1.02 industrijam. Slednjim je prodala 668,854,000 kilovatov, ostalim družbam, ki so računale tovarnarjem, ali skupaj 1,320,000,000 od skupnih 1,433,000,000 kilovatov.

Hooverjev "ekspert" je z žongliranjem vse številke skupaj in dobil "povprečno" ceno. Takomska elektrarna, ki računa najnižje cene za elektriko v deželi, je v omenjeni dobi računala za kilovatno uro le 1.80 centa za hišno razsvetljavo, 1.78 centa za cestno razsvetljavo, 0.80 centa za ostalo mestno in javnopravno uporabo in 0.64 centa industrijam.

In medtem, ko Hooverjev ekspert ni znil besedice proti Kingovi analizi, sta Tylerju skušala pomagati kongresnik Stafford iz Milwaukeeja in mrs. Kahn iz San Franciska. Stafford je rekel, da je krivično primerjati cene mestnih elektrarn s cenami Alabama Power kompanije, ker ima slednja omrežje po vsej državi, prve so pa koncentrirane na kompaktnem teritoriju.

King je nato primerjal cene te privatne kompanije s cenami ontarijske elektrarne, ki posluje še na obalnem območju in manj obljubenem teritoriju kot pa Alabama Power družba. In Ontario Hydro komisija, pod katerim imenom je znana ta elektrarna je l. 1929 računala za kilovatno uro le 1.67 centa za hišno uporabo, 2.16 za

Ameriške čete prispele v Šangaj

Združene države imajo sedaj dvanajst bojnih ladij in šest tisoč mož v Šangaju. Bitke med Japonci in Kitajci se nadaljujejo.

Šangaj, 8. febr. — Kitajske čete so pričele zapuščati utrdbe Woosung danes zjutraj, ker se niso mogle več boriti proti japonski premoči. Prve kitajske čete so že zasedle strelne järke pet milj severno od Šangaja.

Šangaj, 6. febr. — Danes je na transportni ladji Chaumot prispele 1,168 mož ameriškega 31. pehotnega polka v Šangaj. Ob zvokih vojaške godbe, ki je igrala koračnice, so vojakovi takoj odšli v barake, ki se nahajajo v središču mednarodne kolonije.

Kinalu potem se je otvorila srdita bitka med japonskimi in kitajskimi četami. Topovi na bojnih ladjah so grmeli, nad kitajsko četrtjo pa so krožili japonski aeroplani. Pričakuje se, da bodo Japonci obnovili napade iz zraka.

Vroče bitke so bile v teku v honkewški sekciji mednarodne kolonije, katero so zasedli Japonci. Nepotrpne vesti se glasile, da so Japonci izgubili 350 mož, kitajske izgube pa so še večje.

Šangajsko pristanišče je natančno z bojnimi ladjami petih glavnih navalističnih sil. Združene države imajo v pristanišču dvanajst bojnih ladij in krog 6,000 pomorščakov in drugega vojaštva.

Chenju, mala vasica ob progii nankingške železnice in 15 milj oddaljena od Šangaja, je bila predmet napadov iz zraka. Japonci letalci so vrgli več bomb, ki so razdejale del proge in ubile 16 kitajskih vojakov, toda kitajske avtoritete se vseeno vsele, ker so njihovi topovi zbrali na tla eno japonsko letalo. Trije letalci, kapetan in dva poročniki, so bili ubiti. Več tisoč kitajskih civilistov se je zbralo na mestu nesreče, kjer so ležali japonski letalci. Kitajci so se maščevali s tem, da so mrtvim letalcem iztrgali srca. Med Kitajci namreč prevladuje mnenje, da tako maščevanje nad sovražniki poveča pogum.

Šestdeset obojenih na smrt, ker so umorili "čarovnico"

Nairobi, Britska Afrika, 6. febr. — Tukajšnje sodišče je včeraj obsodilo 60 domačinov na smrt, ker so umorili žensko, katero so smatrali za čarovnico. Deset drugih fantov pod šestnajstim letom je bilo pridržanih v zaporu.

Voditelj obojene grupe je pred sodnikom rekel, da je bila umorjena ženska čarovnica in je začel razlagati njegovo bolno ženo. Grupa je privlekla "čarovnico" v kočbo bolne žene in zahtevala, naj prekliče začaranje. Ker tega ni storila, jo je skupina ubila.

Illinoiski senat odobril pomoč za brezposelne

Springfield, Ill., 6. febr. — Višja zbornica državne legislature je včeraj sprejela predloge, ki predvidevajo dvajset milijonov dolarjev za podpiranje brezposelnih, z 38 proti osim glasovom. Isti program je odobrila spodnja zbornica zadnje srede. Program je bil sedaj izročen guvernerju Emmersonu v podpis.

komercialne svrhe, 2.38 centa farmarjem, 2.27 centa za cestno razsvetljavo in 0.57 centa industrijam.

Ako bi bili konzumenti Alabama Power kompanije plačevali slične cene za elektriko kot jo plačujejo kanadski Ontario Hydro komisiji, bi bili leta 1929 hranili \$6,600,000.

PREDLOG FRANCIJE ZA KONČANJE VOJN

Skema vključuje oborožitev Lige narodov, ki naj bi izvajala policijsko oblast. — Opozicija v Washingtonu

Ženeva, 6. febr. — Francija je včeraj nepričakovano vstopila v ofenzivo na zasedanju razorožitvene konference in predlagala več načrtov, ki naj bi spreminili Ligo narodov v nekakšno oboroženo naddržavo.

Načelnik francoske delegacije Andre Tardieu, vojni minister, je predlagal, naj se da Ligi narodov na razpolago vojaška letala, močno mornariško in armadno silo, ki naj bi služila kot mednarodna policijska oblast za preprečitev vojn in protokolj civilnega prebivalstva države, ki bi bila žrtev oboroženega napada.

Prva armada, s katero bi razpolagala Liga narodov, bi bila v smislu francoskega načrta mešana brigada pomorske sila, vojaškega letalstva in armade. Edino v tem primeru, je dejal Tardieu, bi mogla Liga izvajati svoje načrte za ohranitev svetovnega miru.

Predlogi Francije so presenetili delegate na razorožitveni konferenci. Videlo se je, da hoče Francija ubiti načrt Italije, ki je že prej predlagala sestavo pogodbe za premirje v oboroževanju.

Washington, D. C., 6. febr. — Francoski predlog glede ustanovitve mednarodne policijske sile, ki naj bi garantirala svetovni mir, je naletel na opozicijo v uradnih krogih.

Cilni senatnega komiteja za zunanje zadeve so se soglasno izrekli proti predlogu. Senator Borah, načelnik komiteja, je naznanil svojo opozicijo in izjavil, da je predlog logičen produkt versalskega pakta in ga valed tega ne odobrava.

Obsojba bivših uradnikov sanitarnega distrikta

Crowe in Link dobila od enega do pet let zapore. Trije obtoženci oproščeni

Chicago, 6. febr. — Timothy J. Crowe, demokratski politik in bivši predsednik sanitarnega distrikta, in Frank Link, vodja Deneenove frakcije republikanske stranke ter bivši uradnik tega distrikta, sta bila spoznana krivim zarote in grafta in obsodena od enega do pet let zapore. John T. Miller in Martin Edelstein, bivša uradnika sanitarnega distrikta, sta bila tudi spoznana krivim. Prvi je bil obsodjen na šest mesecev zapore in plačitev kazni dva tisoč dolarjev, drugi pa na tri mesece zapore in plačitev stroškov obravnave.

Trije bivši odborniki, John J. Touhy, James Whalen in August W. Miller, so bili oproščeni. Ob-

Zmaga japonskih militaristov

S tem je bila kriza, ki je grozila obstoju sedanje vlade, preprečena

Tokio, 6. febr. — Japonaki kabinet je srečno prestopil krizo, ki je nastala radi diferenc med članmi glede situacije v Šangaju. Nekateri so nasprotovali odreditvi nadaljnjih japonskih čet v Šangaju, in če bi bili ti zmagali, bi nedvomno sledil padec vlade. Toda zmagali so militaristi, ki zagovarjajo drastično postopanje proti Kitajci.

Kabinet je na sinočnji seji sklenil poslati nadaljnjo vojaško silo v Šangaj, toda vladni cenzor je odklonil informacije glede datuma odhoda in smeri prodiranja.

General Sadao Araki, vojni minister, je dejal, da je cenzura potrebna, ker bi morda kitajske čete v Šangaju odredile napad na japonske pomorščake in jih poglne nazaj na bojne ladje, predno bi prišlo ojačenje.

Japonski uradni krogi so naznanili, da bodo morale Združene države in druge velesile same podvzeti nadaljnje korake v pogajanjih za končanje konflikta, kajti Japonci se še vedno protivi zunanji intervenciji.

Vest o nesoglasju med članmi kabineta je zelo razburila japonski narod, ki je uverjen, da je dosedanje postopanje napram Kitajski upravičeno in da mora Japonci na vsak način zaščititi interese svojih državljanov v Mandžuriji in v Šangaju.

Uradnik oboja redukcije

Boston, Mass. — Edward J. Gaynor, predsednik Asociacije pismonoš, je v svojem govoru dejal, da kongres ne bi smel reducirati plač zveznim uslužbencem, ker bi s tem pobijal boj proti brezposelnosti, ki ga vodi administracija.

Brezposelnost ni posledica pomanjkanja živili ali drugega blaga. Vzrok je to, ker je vsega preveč in ne morejo industrije najti trgov za svoje produkte, je dejal Gaynor. Ako bo kongres znižal plače, se bo nakupovalna moč zmanjšala in s tem poslabšala situacija.

Vlada zarubila Gandijev kolovrat

Ahmedabad, Indija, 6. febr. — Vlada je včeraj zaplenila Gandijevo premoženje v Ashramu, ker ni plačal davka. To premoženje je kolovrat, pisalni stroj, dve železni blagajni in \$10 v gotovini. Mahadev Desai, Gandijev tajnik, je bil obsodjen na 21 mesecev zapore, ker se ni dnevno prijavil policiji.

ravnava se je vršila pred sodnikom Harry Fisherjem, načelnikom kriminalnega sodišča.

Crowe in ostali so bili obtoženi, da so kot uradniki sanitarnega distrikta pobasali \$6,500,000 in tako ogroževali davkoplačevalce.

Crowe in Link sta po razglasitvi obsodbi naznanila, da bosta vložila priziv pri apelatnem sodišču.

MELLONOVI POBOJNIKI OBTOŽENI UMORA

Masaker rudarskih stavkarjev pride ponovno pred sodišče

Uniontown, Pa. — (FP) — Novi okrajni prosekutor Ward Newell je obtožil devet Mellonovih pobožnikov umora malega trgovca in simpatičarja stavkarjev Mika Philipovicha. Med obtoženci je tudi rudniški superintendent Ernest Barnes, ki je vodil napad na rudarske stavkarje v Arnold Cityju lanako leto.

Rudarjem je bilo posebej ukazano, da ne smejo trgovati v trgovini Philipovicheve vdove, ako neboje izgubili dela. Prisiljena je bila zapreti vrata in družina je ostala brez vseh virov dohodkov. Pet osirotelih otrok so vzeli sodniki, mrs. Philipovich pa je morala iskati dela drugje.

Pri prvi obravnavi ni bilo zaslišanih več glavnih prič, ker so se nekateri radi zavlačevanja izselili v West Virginijo. Obravnava sploh ni bila obravnava, ker je bil bivši prosekutor na strani Pittsburgh Coal kompanije in deloval na to, da so bili pobožniki oproščeni.

Sedanji okrajni prosekutor Newell je bil izvoljen kot neodvisen in pravi, da bo vodil prosekucijo na podlagi "znane, a zamolčane evidence." Med pričami bo tudi 10-letni Fred Philipovich, sin umorjenega trgovca in rudarskega simpatičarja, ki je bil priča umora svojega očeta. Pravi, da je bil poleg očeta, ko je neki pobožnik nameril nanj in ko se je oče zvrnil smrtno ranet poleg njega.

Mrs. Philipovich pravi, da je slišala superintendenta, da je kompanijskim stražnikom zakrlical: "Postrelite vse!"

Prosekutorja Newella je urgirala American Civil Liberties unija, naj ponovno naperi obtožnico proti superintendentu in kompanijskim stražnikom. Unija tudi namerava vložiti tožbo za odškodnino proti Pittsburgh Coal kompaniji, katera pa odklanja vso krivdo za umor, dasi so njeni advokati branili obtožence.

Banke ustavile izplačila

Woodstock, Ill. — Vseh oseminajst bank v okraju McHenry je odšlo na "stavko" in ustavilo izplačila vlog.

Dasl so banke še vedno odprte, so vseeno informirale vlagatelje, da ne morejo dvigniti denarja pod nobenimi okoliščinami, "dokler ne mine obstoječa nevarnost."

Rusija in Latvija podpisali mirovni pakt

Riga, Latvija, 6. febr. — Nenapadalni pakt med Rusijo in Latvijo je bil tukaj sinoči podpisan. Latvijška vlada je naznanila, da bo parlament ratificiral pakt kakor hitro bo sličen pakt z Rusijo podpisala njena zaveznička Estonija.

Policijski navalni na brezposelne

Večje število aretiranih v Pittsburghu in McKeesportu

Pittsburgh, Pa. — (FP) — S plinskimi bombami in količki je policija navalila na brezposelne, ki so demonstrirali za brezposelnostno zavarovanje. Demonstracije so sklicali koncilii za brezposelne. 29 oseb, med njimi ena ženska, je bilo aretiranih v Pittsburghu radi "kršenja mestne odredbe" in trije možki in tri ženske v McKeesportu.

Policija je zaplenila večje število napisov, ki so jih nosili demonstrantje, ter letake in tiakovine. Mnogo demonstrantov je bilo tepenih.

V McKeesportu so mestne avtoritete odklonile dovoljenje za javen shod, za katero je krajevni koncil za brezposelne vprašal par tednov prej. Shod, katerega se je udeležila krog pettisoč ljudi, se je vaeeno vrtil. Pri policijskem navalu je bilo več oseb ranjenih in aretiranih, med temi šestnajstletna Pauline Urlich in njena mati.

Demonstracije so bile v teku tudi v Library, Brownvillu, Wildwoodu in nekaterih drugih rudarskih naselbinah v bližini Pittsburgha, ki pa so se mirno zaključile, ker se je policija vzdržala provokacij.

Letalci bombardirajo železnice Kitajce

Japonci razgrajali izjemno stanje v Harbinu. — Sovjetske demontirajo poročila o mobilizaciji čet

Harbin, Mandžurija, 6. febr. — Japonaki letalci so povzročili težke izgube med bežečimi četami kitajskega generala Ting Caa-a, ki se je moral umakniti iz Harbina in je potem to mesto prišlo v japonske roke. Kitajske izgube valed bombnega napada iz zraka znašajo več sto mrtvih in ranjenih.

Mnogi več tisoč japonskega prebivalstva v Harbinu je navdušeno pozdravila četa generala Jiro Tamona, ko so vkorakale v mesto. Tamon je še organiziral začasno vlado in razglasil izjemno stanje v Harbinu in okolici.

Sovjetski uradniki so ostali v svojih hišah, medtem ko je general Tamon izjavil, da bo nova vlada pravično postopala napram prebivalcem. Naznanil je tudi, da je večja vojaška sila odkorakala iz Čangčuna proti Harbinu. Čete spremljajo vojaški letalci.

Moskva, 6. febr. — Vest, da so Japonci zasedli Harbin, strategično točko ob kitajski vzhodni železnici, ni povzročila posebnega iznenadenja v sovjetskih uradnih krogih, ker so to pričakovali. Slišajo se mnenja, da sovjetska vlada ne bo spreminila svoje dosedanje taktike radi japonske okupacije Harbina. Govorice, da je vlada odredila mobilizacijo čet, je Moskva zanikala.

PREDLOGA ZA LIBERALIZIRANJE DRŽAVLJANSTVA

Predvideva državljanske pravice pacifistom. Napad reakcionarcev na priče

Washington, D. C. — (FP) — Na otvoritvenem zaslišanju o Griffinovi predlogi, ki daje državljanke pravice tudi inozemskim pacifistom, so trije kongresniki uprizorili silovit guerilski napad na priče, ki so zagovarjale predlogo. Upriporili so ga fašistični kongresniki Albert Johnson, Free iz Californije in Jenkins ter Crow iz Ohia.

Pred odsekom so bili zastopniki raznih verskih organizacij, ki štejejo 30 milijonov pripadnikov in podpirajo predlogo. Najbolj sovražno so kongresniki nastopali proti profesorju sociologije Jerome Davisu s Yale universe. Zanimali s se predvsem za njegove napore in aktivnosti. Dejstvo, da se je njegov praded boril v civilni vojni ob strani Washingtona ni nič pomalo, ko jim je povedal, da je član direktorja American Civil Liberties unije.

Navzoče so bile tudi "hčerke ameriške revolucije" — milijonarske parazite na telesu ameriške družbe, ki se specializirajo na pobljanje "rdečega smaja". Tega smaja vidijo v sleherni napredni in celo buržoasni reformistični ideji. In ko je Davis priznal, da je aktiven v Uniji za civilne svobodilce, se je zaslišal med "revolucionarkami" globok "Aha!"

"Ali nas mislite prepričati, da je ta proklata stvar, katero priporočate, res potrebna za protektno državljanstvo tridesetih milijonov Američanov?" ga je srdito napadel kongresnik Free. Davis je odgovoril, da ni tega ne rekel niti mislil. Pojasnil je, da se je 30,000,000 ameriških vernikov izreklo za protivnojo doktrino, s katero je v soglasju Griffinova predloga in jo radi tega podpirajo.

Zaslišani so bili tudi drugi zastopniki, ki so prečitali manjšinske izjave dveh vrhovnih sodnikov, Hughesa in Holmesa, ki sta jih spisala v zadevi Rosike Schimmerjeve in profesorja Mackintosh, katerima je vrhovno sodišče zanikalo državljanke pravice, ker nista hotela obljubiti, da sta pripravljena prijeti za orožje v slučaju vojne. Predloga bo težko sprejeta, ker je večina kongresnikov preveč reakcionarna in nacionalistična.

Green spet pletira za federalno pomoč

Pravi, da so mestne blagajne prazne in da ne morejo več pomagati brezposelnim

Washington, D. C. — (FP) — William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je dejal, da se je število brezposelnih povečalo na 8,300,000 in da se potrebuje najmanj štiri milijarde dolarjev za nasičevanje in oblačevanje revežev.

"Privatna dohodnost ne more zadostiti zahtevam, blagajne velikih mest, kjer je beda največja, so pa do malega izčrpane," pravi Green. "Poročila od delavskih organizacij javljajo stalne redukcije delavcev v skoro vseh industrijah. Edina federalna pomoč lahko ublaži situacijo. Redukcije med in življenjskega standarda so povečale trpljenje in tisočim grozi aktualno stradanje."

"Poročila, ki jih je prejel glavni stan federacije, se glase, da je 62% stavbniških delavcev brezposelnih; 42% v oblačilni in tekstilni industriji; 47% v transportnijski, med godbeniki pa je brezposelnost narasla na 51 odstotkov.

Veliki kitajski zid, ki je nekdo branil sovražniku vstop v deželo, je danes brez pomena, ko moderne oborožene Japonci prodirajo na Kitajsko. Na sliki je oddetek japonskih vojakov, ki na zidu vzključajo svojemu mikadu.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE ZVEZE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Prejemniki na Zdrženo državo (loven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$2.00 na pol leta, \$1.50 na četrti leta; na Chicago in Kanado \$7.50 na leto, \$2.75 na pol leta; na inozemstvo \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Canada \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Consent to publish in English - Manuscript will not be returned.

Redovno vs. kar ima stik s 1000

PROSVETA

3007-49 South Leland Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

128

Datum v objavi, na primer (Jan. 21, 1932), poleg vsakega besedila na naslovni strani, da vam je s tem izdano, pošto in poštne. Ponovno se prebravate, da se vam list ne uvrsti.

Povest o avtomobilih

Povest je morda suhoparna, ampak resnična in zato je podučna. Danes je treba čitati podučne stvari, ako hočemo razumeti sistem, ki nas pritiska ob steno in tlačil življenje iz nas.

V Združenih državah je danes, okrog šestindvajset milijonov avtomobilov registriranih. Vseh avtov, narejenih in prodanih v Združenih državah od začetka avtne industrije, je bilo čez štirideset milijonov.

Ako vzamemo Fordove številke za podlago naših računov, lahko rečemo, da je sleherni avtni tovarnar v delu naredil povprečno sto dolarjev čistega dobička od vsakega avta. To število je prej preniklo kot previsoko, toda bomo konservativni, da nam ne bo mogel nihče očitati, da pretiravamo. Na podlagi tega je znašal skupni dobiček vseh avtnih tovarnarjev od začetka, odkar so iznašli gasolinaki voz, okroglo štiri milijarde dolarjev.

Ce vzamemo številke dobička in mezde General Motor Company, vidimo, da so delavci v avtnih tovarnah prejeli povprečno tudi toliko v mesecih, to je sto dolarjev od vsakega avta ali skupno štiri milijarde.

Ako računamo, da je bil vsak avto od začetka do danes prodan povprečno za petsto dolarjev, je ostalo še tristo dolarjev za material in druge stroške tovarnarja; material je bil pokupljen od drugih tovarnarjev, ki operirajo na enakih bazi dobička in mezde, to je 50-50.

Ako vzamemo v poštev tudi industrije surovin za avtni material in njih dobičke in mezde, dobimo končno skupno vsoto deset milijard dolarjev mezde za vse delavce, ki proizvajajo material za avte in avte same, obenem pa deset milijard dolarjev dobička za lastnike vseh teh podjetij.

Kam je šlo deset milijard, ki so jih dobili delavci? Vse je šlo za stanarino, obleke in živila, za lastne domove in avte ter za druge potrebne stvari; z drugimi besedami: velika večina te vsote je bila aproti potrošena. S kapitalističnega stališča je bil to "dober business". Kam pa je šlo na drugi strani deset milijard dolarjev dobička?

Is poročila General Motor kompanije je razvidno, da je polovica te vsote šla majhni skupini, ki kontrolira avtomobilsko tovarno. Ostala polovica je pa bila razkrojena med številne majhne delničarje, ki so — kakor delavci — kmalu potrošili ta denar za avte in druge stvari. Veleskupnosti v majhni skupini niso mogli potrošiti svojih pet milijard in ta ogromna vsota je bila reinvestirana v druga podjetja, odkoder se je spet vračala kot kapital, ki mora dajati nadaljnji dobiček.

Približno na ta način so v zadnjih dvajsetih letih poslovale vse velike industrije v Ameriki. Polovico vsake dobička je spravila majhna skupina ljudi; iz tega dobička je naredila nov kapital, ki je prinašal nove dobičke. Ostala polovica, pet milijard, je lepa vsota, toda pomislite, koliko malih delničarjev je v Ameriki. In deset milijard v mesecih je še lepša vsota, pomislite pa, koliko milijonov delavcev si je moralo deliti to vsoto. Za majhno primerno najsluži sledeče razmerje: pet ljudi je vzel sto dolarjev in petsto ljudi je vzel drugih sto dolarjev. Taka je ekonomska demokracija v Ameriki!

Medze predstavljajo le polovico ameriške produkcije vsega bogastva, dobiček pa, predstavljajo drugo polovico. To se pravi: devetdeset odstotkov prebivalcev dobi eno polovico in deset odstotkov pa drugo polovico.

Iz tega je jasno, da ameriško ljudstvo ne more kupiti vsega, kar producira, in jasno mora biti, zakaj se ponavljajo velike ekonomske krize. Kriza je naravna posledica gori razloženega sistema. Mora biti!

Kriza se mora ponavljati toliko časa, dokler ne bo nakupovalna moč ameriškega ljudstva tako velika kot je njegova produktivna kapaciteta; to se pravi, da mora skupna vsota mezde visoko nadkriliti skupno vsoto dobička.

Tega pa ne bo, dokler majhna skupina mogotcev ne odda kontrole nad industrijami in gospodarstvom dežele iz rok. Prostovoljno ne bodo oddali kontrole. Kako jim vzeti kontrolo iz rok, to je vprašanje ameriškega delavstva in farmerjev, da ga sami rešijo. Nihče drugi, nihče drugi, nihče drugi ga ne bo rešil za njih!

Glasovi iz naselbin

Nepotrebnost jezika

Milwaukee, Wis. — V zadnjih šestih letih Glasovete je bilo približno 2000 dopisov, v katerih so se dopisniki izražali v več ali manj ostrih besedah proti komunistom. Med temi je Frank Barbič, kateri "obdeluje" Ch. T. in vrti s tem komunistom tako zelo potrebno reklamo.

Vsa ta jeza in vsa očitavanja so odveč. Ameriški komunisti okrog W. P. so dosegli uspeh na celi črti — danes so brezposelnostna skupina kričala, zato je vsak argument z njimi odveč.

Za ljudi, kateri ne poznajo tolerance, še manj pa postav prilagodjenja, kateri ne upoštevajo razmer in okoliščin, v katerih živijo, za take ljudi ni več rešitve.

Pred leti, po svetovni vojni, je bilo vodstvo takratne delavske (sedaj komunistične) stranke v rokah iskrnih, toda precej fanatičnih ljudi. Fanatizem pa ni tako škodljiv, ako mu je podlaga poštenost in iskrenost. Med takratnimi voditelji stranke so bili v večini taki moški, ki so z vne- mo iskali potov za skupno delovanje s socialistično stranko in ki bi dosegli v tem tudi uspeh, ako bi ne bili preganjeni iz stranke po profesionalnih kričalkah.

Ko je slepi fanatizem prevladal v stranki, se je pričelo "izbajanje" na debelo. Kdor se ni upogibal ali pa razočaran umaknil prostovoljno, je bil izključen. Ko so bili vsi tisti, ki so rabili zdrav razum, "izbačeni", so pričeli z "izbajanjem" sami med seboj — sedaj so ostali samo tisti, kateri so prekrili vse druge.

Bartulović je dosegel, da so vrgli iz stranke vse, kateri se mu niso brezpogojno uklonili. Ko je izvršil "očistilo", je zletel sam, zletel pa je, ker so bili "stalinovci" jačji od njega. On si je namreč določil vlogo ameriškega Trockija, ter hotel igrati ameriškega voditelja svetovne revolucije — kadar bo prišla izza vogala.

Urednik Lore v New Yorku, urednik finskega kom. dnevnika v Superiorju, Wis., pisec tega dopisa in stotine drugih, vsi smo "zleteli", ker nismo hoteli milati s Fosterjevo ali Ruthenbergovo glavo.

Uprli smo se, na eni strani "progresivni blok" v SNPJ in po drugih strokovnih in podpornih organizacijah, ker se je izdalo parolo: "Podjarmiti ali pa uničiti!" uprli smo se, ko je bilo izdano povelje za reorganizacijo strankinskih skupin na podlagi tovarniških celic. Povedali smo, da bo to pomenilo polom stranke, toda zaman. Kasneje je polom prišel, toda jih ni ničesar naučil. Uničevalno delo med ameriškim delavstvom se vrši sedaj še v večji meri; kjerkoli se pojavijo s svojo nesmiselnostjo, povsod povzročijo smledo in razdor, končno pa splošen odpor. Baviti se torej s posameznimi pristaši od naše strani, pomeni samo tratenje časa, prostora v listu, za nje pa reklamo, katere si najbolj želijo.

Stvar bi bila seveda popolnoma drugačna, ako bi se s te vrste ljudmi moglo voditi stvarne debate v obliki temeljnih taktičnih vprašanj, toda to je izključeno, ker nikjer ni star nemaki pregovor: "Kogar hočemo uničiti, tega udarimo s slepoto," tako na mestu, kakor pri ameriških komunistih.

Dosledne razprave o taktiki bi seveda zelo koristile, ker bi izšle poje. Ako kdo kaže na velike uspehe sovjetske vlade in ako bi bili ti uspehi še večji, še s tem nikakor ni dokazano, da tisti, ki trdijo, da "Amerika ni Rusija," ne zastopajo pravega stališča. Nasprotno pa, ako kdo trdi, da se bo delavstvo te ali one države osvobodilo potom glasovnice, tudi ne ostanja evangelija nezmožljivosti. Razredni boj se mora usmerjati po razmerah in okoliščinah. Kadar pride čas, ne bodo nemaki ali angleški delavci rabili glasovnice, toda ta čas še ni prišel, pride pa mogoče jutri, mogoče pa šele v nekaj letih. In če bi prišel ta čas za eno izmed evropskih držav, še s tem davno ni rečeno, da je prišel tudi že za Ameriko. Tukaj moramo šele izvršiti glavno delo, ki so ga v Evropi že davno izvršili: Znebiti se moramo političnega destinstva, potem šele bo šla pot navzgor.

Končno, da se Barbič ne bo več po nepotrebnem razburjal, navedem par Stalinovih opask, s katerimi je obsojal ameriške komuniste.

Nadalje je izjavil Stalin pri tisti priliki dne 14. maja: "... ne politiki iz principa, temveč spret- ni frakcionalisti, manipulirajo ter izkušeni spletkarji in menševiki ..."

Moskva je in je bila od nekdaj popolnoma napačno informirana glede ameriškega položaja, psihologije ameriškega ljudstva in pa ameriških razmer — to mi je znano iz lastnih izkušenj, kakor je znano vsem, ki so stali blizu vira teh informacij. Pred osemimi leti je Foster poročal v Moskvu, da je v Ameriki 3 milijone komunistov in da je ljudstvo zrelo za revolucijo, takrat, v času največje prosperitete. Danes, ko milijoni stradajo, smo baš tako zreli, kakor smo bili takrat — da, za revolucijo. Bebel je rekel: čimbolj je ponižan delavec, tembolj je ponižen in tem manj sposoben za resen odpor, to je organiziran, smoten odpor. Ako sodijo v Moskvu po poročilih, katere dobivajo sedaj iz Amerike in po pisanju Daily Workerja, tedaj morajo pričakovati vsak čas izbruh revolucije, dasti smo v resnici tako daleč stran ko luna od zemlje.

Torej, ne trditmo časa in prostora v časopisu z ljudmi, ki so v tem pogledu pravi burbonci, ki se niso ničesar naučili in ničesar pozabili. Zanje ni pomoči. Naučili jih bo čas, naučile jih bodo razmere same. — Spartak.

Naznanilo in poročilo

Detroit, Mich. — V dveh dneh sta tukaj preminula dva rojaka. V sredo 27. jan. je preminul Louis Slapar, bolan samo dva dni. Bil je dobro poznan in zelo priljubljen med rojaki v Detroitu. Bil je v najlepši dobi, star 43 let, samskega stanu. Blag duh spomin!

V petek 29. jan. je po dolgi in mučni bolezni sušilec podlegel Joe Ocepek. Bolehal je nad dve leti in pol in ves čas svoje mučne bolezni se je nahajal v bolnišnici v Battle Creeku, Mich., in tudi član in ustanovitelj pevskega zbora "Svoboda". Bil je zelo aktiven na društvenem in političnem polju; težko ga bomo pogrešali. Lahka mu tuja gruda. Moje globoko sožalje soprogi in sorodnikom!

Članstvo društva 121 priredi večerinko v prid blaginje dne 27. feb. Ker so razmere zelo slabe, je sprejeta sugestija, da člani, ki so tako arčni, da delajo, darujejo po moči in s tem pripomorejo do boljšega uspeha.

Več o tem se bo razpravljalo na bodoči seji. Datum večerinke je 27. febr., pričetek ob 7. zvečer na 116-6 Mile road v "Slavuljevih" prostorih. Naprosena so vsa druga društva in klubi, da ne prirejajo na ta dan nobenih veselice, da bo vsaj ta zabava uspešna, ker blaginja ima sušico. Rojaki z vzhodne in zapadne strani: udeležite se te zabave v polnem številu. Glede vstopnine bo poročano pozneje. Za dobro potrebo jamči odbor. S prebitkom se bo pomagalo brezposelnim članom. Torej pridite v obilnem številu. — John Jane, član.

Se o združenju

West Allis, Wis. — Dopisnik iz Gleasona, Wis., že v dveh dopisih opeva združenje delavskih strank. O, kako to lepo doni — na papirju. V mislih ima socialistično in komunistično stranko. Dopisnik ima dobre namene, ker pa ni imel priložnosti, priti v dotiko z resničnim položajem, kakor kar posnema iz raznih časopisov, zato pa obsoja obe stranki. Po njegovem mnenju, ako bi vsaka stranka nekoliko popustila, potem bi bilo združenje mogoče. Od strani socialistične stranke bi se to že davno zgodilo, ker to je ena socialističnih glavnih točk v programu: Delavci celega sveta, združite se!

Ali je komunistična stranka za združenje? Očemo videti! Kdor se zanima posejati razne politične shode in kdor ni fanatično obseden, bo dobil vse drugačne pojme, posebno tukaj v Wisconsinu, kjer se svoboda govora menda najbolj izvaja. Kolikor komunističnih shodov sem se udeležil, še do sedaj nisem slišal nobenega govornika o kakem združenju. Obratno so pa mojstri v razdiranju, posebno kadar govornik zadene o socialiste. Komunistični govornik ne konča govora, da ne bi napadel socialistov. Samo eden kom. govornik, kar sem jih slišal, je priznal, da so socialisti res imeli dober program, pa samo do 1918. leta, potem so zopet prišli na površje lafolettovci in niso nobeni uspeli.

Po njegovem mnenju ne bo nič brez revolucije. Ako niso mogli socialisti in lafolettovci pridobiti ameriške mase, da bi prišla za orožje — volilni listek — za odpravo kapitalizma, mislijo li komunisti, da bo tista masa prišla za puške? Dober vam tek, toda moramo pripoznati dejstvo, da Amerika ni Rusija. Ako kdaj dobimo diktaturo, žali beg, ne bo proletarska, bo fašistična.

Socialisti so proti vsaki diktaturi in vojni, ker to spada v srednji vek. Socialistična stranka ima program za odpravo gnilega kapitalističnega sistema, brez prelijanja krvi. Dokaz imamo od zadnjih tukajšnjih državnih volitev: ker so soc. napredovali, so se tukajšnji razni hlapci kapitalizma penili jeze in se obnašali kakor razdraženi tigri, toda pomagati si niso mogli, kako udati se.

To je jaseen dokaz, zakaj se kapitalisti toliko bojijo socialistične zmage: ker se zavedajo, da je socializem najnevarnejše orožje proti kapitalizmu. Renkija s komunisti vred napenja vse sile, da se iznebi milvaških socialistov. Ako se jim to obnese, bodo zopet policijski kolečki padali po glavah stavkarjev, kadar bodo kompanijski

Edwin S. Cunningham, ameriški konzul v Sanguju, izvršuje važne naloge te dni, ko Japonci napadajo to veliko kitajsko pristanišče. Državni tajnik Stimson, ki se slabo razume na azijsko diplomacijo, se večidel naslanja na Cunninghamovo poročila.

stražniki pobijali nedolžne žrtve, kakor se dogaja po nekaterih krajih. Potem bo menda komunistom po volji. Komunisti podtikajo socialistom, da nasprotujejo sovjetskiji Rusiji.

Se nisem slišal socialističnega govornika, niti posameznega socialističnega, da bi nasprotoval sov. Rusiji. Obratno, želijo ji uspeh. Saj je socialistični program skoraj ravno tisti. Toda socialisti se zavedajo, da je preobrat po zgledu Rusije v Ameriki nemogoč. Socialisti so dalekovidni in ne butajo ob zid, ker vedo, da zid ima tudi vrata, skozi katere se laglje pride. Ameriški komunisti bodo veliko na boljsem, kadar prenehajo napadati socialiste, ker nikdo se tega bolj ne veseli — kakor kapitalizem. — F. M.

Smrtina kosa

Willard, Wis. — Dne 23. jan. t. l. mi je kruta smrt iztrgala mojega nadvse ljubljenega soproga Johna Gošta. (po domače Grobovškov John), doma iz vasi Arčiče pri Zagorju ob Savi, rodil se je leta 1884 24. junija, v Ameriki je bival 23 let. Umrl je za najgroznejšo bolezen: rak na želodcu. Pokopan je bil civilno na Zadrufniškem pokopališču ob skoraj največji udeležbi kar jih zgodovina pomni v Willardu. To je najboljši dokaz, da je on bil zelo priljubljen med vsemi, ki so ga spoznali. Bil je zelo tihega in mirnega značaja, za nas preostale je bil pa najboljši soprog in oče.

Na tem mestu se najiskrenejše zahvaljujem prav vsem, kateri so nam pomagali v uri žalosti kakor tudi, ko se je nahajal v bolnišnici nad 40 milj dajave, a vseeno je imel dnevne obiske od članov SNPJ kakor tudi od ostalih rojakov, zakar se vam najiskrenejše zahvaljujem. Nadalje se zahvaljujem Frank Lesarju za številne usluge; vanj je imel ranjki veliko zaupanje. Zahvaljujem se za darovane vence in za vožnjo, ker ste vozili brezplačno. Lesar se ni nikdar odrekel iti 40 milj daleč k zdravniku, dasi je dobro vedel, da pok. ušoda je bila zaključena in smo mu pravo bolezen zamolčali.

Srečna hvala vsem sosedom, ker ste mi šli tako na roko, kakor tudi društvu "Slovenski kmetovalec" št. 198 SNPJ, ker je vse tako vzorno uredilo za pogreb. Hvala pevskemu zboru, ki mu je zapel v srce segajočo pesem na njegovem domu in v Narodnem domu, pod vodstvom Mirka Pakiž.

Tem potom pozivam rojake, kateri še niste člani SNPJ, da nemudoma pristopite k najboljši slov. organizaciji, ker nikdo ne ve kdaj ga nesreča zadene. Tudi ranjki je bil dolgo zdrav in jednotin član 23 let, ali v prav kratki njegovi bolezni se je izkazalo, da je jednota nadvse koristna v vseh slučajih. Zaljubljeni ostali: Mary Goste, soproga, Albin in John, sinova, Sylvia in Wilhelmina, hčeri.

V sredo shod za kentukiške rudarje

Chicago. — Poročano je že bilo, da se prihodnje sredo zvečer vrši shod za kentukiške rudarje v dvorani SNPJ. Nastopilo bo več govornikov, ki bodo pojasnili položaj rudarjev v Kentuckiju. Shod se prične ob 8. zvečer. Vabljeni ste vsi, da se ga udeležite. Pripeljite s sabo tudi svoje prijatelje in sodelavce, da se seznanijo s to borbo, ki je ena najkrutejših v zgodovini delavskih bojev Amerike. — A. G.

Nathan Gurdus:

Iz Mandžurije

V Mandžuriji si stojita sovražno nasproti dva naroda. Svet čuti, kako se bliža novo ljudsko klanje. Vojni teoretični pravijo: "No, da, Japonska — Kitajska. Tu mora priti do vojne, pri tem podedovanem sovraštvu med obema narodoma!"

Kakor je vedno "dedno sovraštvo" prazen pojem za pomirjenje, tako je tudi v Aziji. Zopet naj se opraviči klanje ljudi z "dednim sovraštvom" med dvema narodoma.

Dedno sovraštvo? Ali mar kitajski kuli sovrži japonskega delavca? Mi, ki smo v bivši azijski Rusiji videli, kako so se kitajski in japonski proletarci z ramo ob ramo borili za skupne interese in ideale, vemo, kako zlagana je fraza o "dednem sovraštvu" med tema narodoma.

Nahujskani po šovinistih si stoje sedaj nasproti ljudje iste rase, istega razreda, samo v drugačnih uniformah.

Mi smo so živeli kitajski in japonski obrtniki in delavci v Sibiriji in še celo v "vojni" Mandžuriji. Japonci so v tujih krajih večinoma rokodelci. Izredno nadarjeni rokodelci. Pa tudi Kitajci ne zaostajajo za njimi. Posebno kitajske težake vedno lažjejo. Ti ljudje delajo za kitajsko težako 18 do 20 ur na dan. V Mandžuriji je tudi mnogo bogatih Kitajcev. Poštenost kitajskih obrtnikov in trgovcev je svetovno znana. Stisk rok velja za nje več nego v Evropi, notarsko podpisana pogodba. Za Kitajca je bilo največje razžaljenje, če si mu rekel, naj podpisuje menice. Njegova obljuba je sveta in ne gre končno nikdar "na protest" kakor menica.

Tudi poštenost japonskega ljudstva je znana. Značilno je, da japonske hiše sploh nimajo ključavnic. Pri veliki tatvini policija dobro ve, da zločinca ne sme iskati med revnimi domačini, temveč, da ga je treba iskati v razkošnih hotelih evropskega okraja.

Seveda so na Kitajskem roparske tolpe, toda to so plod večnih generalskih vojn.

Poglavje zase je japonska vljudnost.

Že japonski pozdrav kaže to še celo za orient izredno vljudnost Japoncev. Globok poklon in siskajo vdih aape. To naj pomeni: "Vdahnem svojo sapo, da ne pride na tvoj cenjeni obraz!"

Na Japonskem ne slišiš zmerjanja ali prepri. Ko je japonski policaj v zasedeni Sibiriji koga aretiral, je dejal: "Zal mora tvoj sluga aretirati tebe, blagorodni sin blagorodnega očeta!" Seveda so kasneje marškaterega "blagorodnega sina" s vso vljudnostjo ustrelili. Zal se neha Japončeva vljudnost pri njegovi ženi. Japonci so azijski Angličani. Kljub njihovu lovu za vsem modernim nosijo še vsi starodavne lasulje. Naj omenim tipično, staro japonsko ceremonijo pri obiskih:

Ko Japonca z njegovo ženo povabi k sebi kak znanec, pusti ta po starem običaju svojo ženo na cesti, da tam čaka, in gre sam v hišo. Prijatelj dobro ve, da čaka zunaj žena, in ga vpraša: "O, kaka roža stoji pred mojo hišo?" Moč čakajoče žene se začne priklanjati in mrmrati: "Nobena roža ni to, temveč dekla tvoje sluga in pusti jo, naj stoji!" Prijatelj ugovarja temu in hvali ženo gošta, čigar dolžnost je, da ponižuje svojo ženo. Tako traja ta vljudni prepil ure, šele potem se odloči, da gre po svojo ženo.

Otrok in kopelj vladata na Japonskem.

Japonec lahko več dni vzdrži brez jedi in pijače, toda vsak dan se mora kopati v topli vodi!

Otroka na Japonskem ne samo ljubijo, temveč obožujejo. Stari moške in žene vstanejo s svojih sedežev v tramvaju, če vstopi kak otrok. Če bi kdo tepel otroka, bi bil kaznovan s težko ječo. Japonci žive za svoje otroke. Zato se Japonci najraje oženi z žensko, ki mu pripelje s seboj v zakon vsaj enega nezakonskega otroka, ker tedaj ve, da je žena plodovita.

Kitajec se v Mandžuriji pogovarja z Japoncem večinoma v ruščini. Oba se mnogo laže naučita ruski nego svojih sorodnih jezikov. Pri tem pa moram povedati, da to ruščino razume ta le Japonci in Kitajci, ne pa Rusi.

Mi mislimo: Kako je vendar mogoče razlikovati Kitajca od Japonca. Saj vendar oba enako izgledata.

Kitajski sodrug mi je rekel: "Vi Evropci izgledate vsi enako, isti skrivnostni obraz!" Tako je. Mnogo čudovitega vidimo v Aziji in se marsikdaj čudimo in norčujemo nad tem. Kdo ve, koliko smešnega, tujeja in čudnega vidijo na nas kitajski in japonski tovariši!

— "Svoboda"

Nova odkritja v najstarejšem mestu

Na ozemlju Kiše, približno 12 km vzhodno od Babilona v Iraku nadaljuje odprava oxfordskih univerze svoja izkopavanja. V novejšem času se je posrečilo odkriti veliko svetilke z zidovi, ki so 4 m debeli. Ta tempelj je stal pod novebablonskim svetilcem Nebukadnezarja. Po sodbih strokovnjakov je bila ta zgradba že pred Nebukadnezarjevo dobo razvalina. Tako bi se dalo soditi vsaj po napisih, ki so se našli iz dobe Sargona, ki je živel kakšnih 2800 let pr. Kr. Odpravi se je posrečilo spraviti na varno drugoceen zgodovinske tabele zgodnje sumarijske dobe ter mnogo srebrnih in slatih izdelkov, ki žijo pričajo o stanju tedanje umetnosti.

Mrs. Winnie Ruth Judd (desno), običajna usmora dveh bratov v Phoenixu, Ariz., na sestanku s svojo materjo v sodniški dvorani.

Vesti iz Jugoslavije

(Glavna poročila iz Jugoslavije)

PISMO O ŽIVLJENJU NAŠIH LJUDI V PRIMORJU

600 gorških slovenskih posestev na dražbi. — Aretacije in nasilno poitalijančevanje. — Smrt v fašističnih ječah. — Fašistični državni pravdnik govori...

(Iz Ljubljane, 20. jan. 1932.)

Najboljše sredstvo za uspešno potujčevanje je: gospodarsko uničiti neljube tujerodne družine. Če jih hočeš vladati, jih napravi za "svoj narod", in broje ti budi gospodarsko uničenje tujih ljudi. Tega se zaveda tudi fašisti. Slovence v Primorju in Hrvate v Istri potujčujejo, da bi lahko pokazali na te pokrajine: Naše so, italijanske. Njihove primke z odloki izpreminjajo, v slovenske kraje naseljujejo Italijane iz južnih krajev, vzeli so slovenske šole, vzeli so slovenske liste, knjige, razgnali so slovensko zadržujočo zvezo v Gorici, zapirali so tisoče Slovencev ter jih segnali v izgnanstvo na otoke.

In siromašnim slov. kmetijam v Primorju nalagajo take davke, da jih je nemogoče plačevati. Poleg tega je predlanski v mnogih krajih bila števila slaba, prešla, da bi se živelo. Toda viharji, povodnji — vse je zgrmelo na slovenskega kmeta v Brdih, Vipavski dolini in drugod. Tedaj so se zbrali ti kmetje v Gorici, kjer so sestavili prošnjo vladi, naj jim odpisuje davke in dodeli podporo. Prošnjo so podprle tudi fašistične oblasti. Toda Rim je odgovoril, da s podporo ne bo nič, pač pa bodo z davki počakali nekaj mesecev. Rok je potekel, naši ljudje pa se še vedno niso opomogli toliko, da bi lahko plačali zaostale davke. Zato je sklenila davčna uprava, da izterja davke z dražbami. Davke izterjuje goriška zavarovalnica "Monte di Pietà", ki je bila poprej v rokah slovenskih duhovnikov, zdaj pa so jo vzeli fašisti v svoje roke. Ob novem letu je ta zavarovalnica odredila 600 dražb. Šeststo slovenskih posestev v goriški okolici, v Brdih, v Vipavski dolini in v Komenščini pojde na boben. In kdo bo ta posestva kupil? Vsekakor se bodo fašisti pobirali, da bodo izdražili vse premočnine in nepremičnine Italijani z juga. Poskrbeli bodo, da bodo kupili posestva za smešno nizko ceno in še kreditirali jim bodo, če bo treba. Tako pride lepo število slovenskih kmetij v italijanske roke. Tako gre poitalijančevanje po fašističnih načrtih lepo od rok.

Pripominjamo: mnogo žrtve mora prenašati slovenski živelj v Primorju, krvavo plačuje svojo zavest, da so Slovenci. Pri tem pa nikar ne pozabimo tistih ljudi med Slovenci v Jugoslaviji, tiste ljubljanske "intelligence", ki se zavzema za spajanje Slovencev s Hrvati in Srbi v en narod, v nekaj "jugoslovenski narod." Sprčo krvave in težke borbe Slovencev v Italiji, da si ohranijo svojo narodno samobitost, je vprav zločin nad njimi, zavzemanje se za tako "razvojno" pot, ki ne vodi nikamor drugam, nego v narodno smrt.

Aretacije v Primorju. — Poročali smo, da so v Primorju, zlasti v Gorici aretirali mnogo Slovencev. Nekaj so jih izpustili, nekaj so jih že pregnali na otoke, drugi pa so še v goriških zaporih. Med temi so prof. Filip Terčelj, vodja Alojzjeviča, učitelj in glasbenik Lojze Bratuž, brata Darko in Jože Suligoj, urarja v Gorici, ter mizar Crnigoj. Crnigojev oče je bil tudi aretiran, a je nevarno zbežal in so ga izpustili. Njih aretacije so v zvezi s pogrebom knezoškofa dr. Sedeja, ki ga je Vatikan upokojil na željo (ali ukaz) Mussolinija. Terčelj je prebral ob škofovem grobu njegovo oporoko, Bratuž je vodil pevec in potuje večkrat po deželi, da nadzira delovanje slovenskih cerkvenih zborov itd.

Neve aretacije: V Borkovljah pri Trstu so aretirali brata Jožko in Zorko Ščuka. Razlog ni znan, fašisti sploh nimajo navade, navajati vzrokov aretacij, kakor se to pač dogaja v vseh državah, kjer vlada diktatura. Pri Idriji pa so aretirali nekega Miloša iz Gorice, ker je hotel baje pobegniti čez mejo.

Smrt v ječi. — V Marezigah pri Kopru je dobilo županstvo ob-

vestilo od neke italijanske jetnišnice, da je v ječi umrl Venceslav Kocijančič, ki je bil obsojen na zadnjem mareziganskem procesu proti Slovincem in Hrvatom. Zupan se ni upal obvestiti o tem pokojnikovih sorodnikov takoj, šele čez teden dni se je opogumil in obvestil sorodnike o tej smrti v ječi, ki ni prva te vrste. Pokojni je umrl v ječi najbrž na posledicah mučenja, s katerim preiskovalni organi izsiljujejo izpovedi od aretirancev.

Seiziranje slovenskih knjig. — Do decembra l. l. je fašistični prosvetni minister še trpel poučevanje slovenskega oz. hrvaškega jezika kot posebnega jezika na srednjih šolah na Goriškem in v Istri. Decembra pa je izdal odlok, da se slovenščina odpravi iz vseh srednjih šol in da se bodo dijaki na gimnazijah in učiteljskih učili namestu slovenščine angleščine in latinščine. V Gorici so pokazali fašisti svoje veselje zaradi tega odloka s tem, da so na česti seizirali slovenske učne knjige. Učiteljski in ki pa, bodoči učitelji po slovenskih vsah v Primorju, ne vedo, kako bodo govorili z otroki in prebivalci, če poleg italijanskega ne bodo znali drugega jezika kot latinskega in angleškega, slovenskega pa ne.

Državni pravdnik je govoril... — Ob priložnosti otvoritve novega sodnega leta, je imel tržaški državni pravdnik, fašisti Mandruzzato velik govor, ki mu je prisostvoval tudi član kraljeve italijanske hiše, vojvoda d'Aosta. Državni pravdnik je med drugim govoril tudi o delu med Slovinci v Primorju, ali kakor pravi pravdnik, med drugorodci v obsejnem pasu. V svojem govoru je ugotovil, da slovenska miselnost v obsejnih krajih še ni postopila in je enako močna, zato je fašistični režim sklenil, da vodi nadalje še posebno sodišče za zaščito države. Nadalje je odkrito dejal, da vodijo poitalijančevanje italijanske oblasti, radi česar so puntarska dejanja tujerodcev tem večji zločin. V svojem govoru je državni pravdnik dejal tudi, da je lani pobegnilo čez mejo 1623 tujerodcev (Slovinci in Hrvati), in to predvsem z namenom, da preko meje nadaljujejo s svojo protitalijansko agitacijo. — Državni pravdnik je torej priznal, da potujčujejo Slovence državne oblasti same in da ima Italija svoje sodišče za zaščito države predvsem radi onih, ki se upirajo fašističnemu režimu. To pa so socialisti in komunisti ter tujerodne manjšine.

"Dolo" izumitelj

Služaj, dolga in pohlepna pri rojstvu izumov

Okoliščine, ki vzbujajo izumiteljske ideje, so tako različne kakor fantazija, znanje, temperament, vztrajnost in — sreča onih, ki izumevajo.

Stoletja se je človeštvo jezilo s peresom, peresnikom in črninikom, neprestano je izpopolnjevalo posamezne dele — dokler ni bistra glava prišla na misel, da bi jih združila v eno. To je bilo rojstvo polnilnega peresnika — in človeštvo je reklo: "Kako preprosto!"

Se dapes bi morda ne poznali gramofona, da ni njegovemu izumitelju, nedavno umrlemu Edisonu, prišel slučaj na pomoč. Opazil je, da učinkuje človeški glas na membrano s precejšnjo silo in da bi to ponazoril, je membrano opremil s konico, ki je segala v nazobčano kolese in s tem spravila v gibanje možička iz papirja.

Na to igrarčo je Edison skoraj že pozabil, ker so ga takrat bolj zanimali problemi hitrega brzjava. Pri tem so se Morassejevi znaki oddajne postaje na sprejemni postaji s elektromagnetni vtiskali v spirala na okroglo papirno ploščo in se oddajali potem veliko hitreje naprej. Nekega dne, ko je bil preizkušal ali je stanjal primernejši nego papir za vtiskavanje znakov, je slučaj, da je nekdo v sosedni sobi govoril v membrano omenjene igrarče, da bi jo spravil v gibanje. Edisonu se je zablislilo v možganih. Kar je pri hitrem

brzjavu mogoče z elektromagnetni, namreč izdelovanje vtiskov v ploščo, bi se dalo napraviti tudi z membrano in glasom. Nekoliko dni pozneje je že prvi valjčni gramofon še precej razumljivo ponavljal stavek "Marička ima majhno jagnje", ki ga je spregovoril izumitelj.

Prve parne lokomotive niso tekale same od sebe, temveč so morale odpirati oziroma zapirati na njihovih cilindrih dve pipi, čim je bat došel do zgornje ali spodnje konca. To delo so zaradi njegove preprostosti opravljali večinoma otroci. Mali Humphry Potter se je pri njem grozovito dolgočasil, kar ni nič čudnega, in je premišljeval, kako bi se mu izognil. Opazil je, da je dvoramni vzvod nad strojem vedno v določenem položaju, ko bi moral odpirati in zapirati ventilne pipe. Mala glava jo je takoj uganila: Zvezala je vrh z enim koncem na ventilno ročko, z drugim koncem na določeno mesto vzvoda — ventili so se sami odpirali in zapirali. Izumil je bil veliko stvar, ki je ostala v principu do danes ista, dasi se je oblika spremenila. Kaj se je zgodilo pozneje z njim, nam ne poroča nobena zgodovina. Bržkone je samo — delo izgubil.

King J. Gillette je hotel s kakršnim koli izumom postati bogat. Izum naj bi bil važen za vsakdanjo potrebo in toliko minljiv, da bi si ga moral človek vedno znova nabavljati. Po dolgem premišljevanju je Gillette izumil nekaj, kar je popolnoma ustrezalo tem pogojem: svetovno znano rezilo za brivake aparate. Celih devet let pa je trajalo, preden je s svojim izumom prodrl. Pozneje so se brivaki aparati še veliko izpopolnili — a mož je le dosegel svoje: postal je bogat mož.

Koliko je vredno oko?

Učitelj Vary v Lunevilleu je vrzel v učenca La Palgea, ki ni hotel s pozornostjo slediti njegovemu pouku, ravnilo. Nesreča je hotela, da je priletelo ravnilo s konico naravnost v učenčevo oko in mu ga izšlo.

Učitelj je moral pred sodišče. Tam so ga obsodili na 100 francov globe, pritožbo učenčevega očeta pa so zavrnili. Zato se je oče pritožil na višjo instanco, ki je obsodila učitelja zaradi telesne poškodbe na 80.000 francov odkodnine. Oče je bil s tem zadovoljen, ne pa učitelj. Vzkliko sodišče pa ni poslušalo učiteljevih argumentov in mu je zvišalo denarno kazen na 120.000 francov. Zdi se učitelju in oče poškodovanega učenca spet tožita; in zdi se, da se bosta morala zediniti na 100.000 francov.

ZA NAŠE FARMARJE

Piše Frank Lukancich

Par navodil

Apnenca (lima beans) ne smemo saditi takrat kakor drugi fižol, ker je zelo podvržen gnitju in zelo občutljiv v mrazu. Dobro je, če imamo čas, da položimo fižol tako v zemljo, da so oči obrnjene dol in pokrijemo vsega enako. Apnenec dobro uspeva v bogati, gnojni peščeni zemlji, posebno nizke vrste.

Kadar kupujemo seme, moramo vedno gledati, da je enake in lepe barve, ter polno, ne pa nagrbčeno. Ako ima fižol po steblih ali po strokih in listju kake znake, takega fižola ne smemo nikoli hraniti za seme. Odrbrimo le one polne, čiste, brez kakih znakov in največje stroke za seme. Semeje sejano v mesecu maju je bolj podvrženo raznim boleznim in rejji nego sejano pozneje. Reja (bean blight) napada tako zvane bakterije in povzroča bolezen, katere se najraje pojavi ob vročih jesenskih časih.

Seme je lahko okuženo z weevili in se okuži pozimi med seboj. Tak fižol moramo prekaditi s carbon-bisulfidom, ali ga pa pregreti v peči za kruh ali pa v kuhinjski peči pri temperaturi od 130 do 150 stop. F. Dobro si zapomnite navodila o fižolu, naši farmarji še niso poučeni o tej stvari, ker se preje niso mnogo zanimali za farmarstvo, ker je bilo delo povsod na razpolago po industrijah. Jaz vam bom pomagal samo deloma in kolikor morem, da boste dobili saj malo pojasnili o zelenjadi.

Zelje

Ravno pri zelju imamo še mnogo zamotanega, vsaj v nekatereh starih. Ker je zelje naš vsakdanji živil in ga rabimo v obilici, zato se mi vidi potrebno malo obširneje opisati. Pravimo, da nas more vrt zalagati s svežim zeljem skozi 9 mesecev v letu, poleg tega pa še 3 mesece ali več s kislim. Posebno zgodnje zelje je "early jersey." Te vrste zelje ni posebno priporočljivo, oziroma zaželjeno pri naših ljudeh, akoravno je dobro in zgodnje vrste. Prezirajo ga je radi tega, ker ne napravi posebno velikih glav in ker so spicaste. Kdor ga ljubi, mu ga priporočam. Winingstadt je drugo priporočljivo zgodnje vrste s precej večjimi glavami in listjem nego prvo.

Seme se seje navadno že v februarju ali v začetku julija za jed. Tako zelje ni priporočljivo za kisanje, ker je premehek in nekako trdo, pusto in lomljivo. Tu je najprikladnejše govoriti, zakaj glave razpokajo. Ker smo si zbrali napadne vrste seme, to je, zgodnje. Vsako zgodnje zelje, ki hitro doraste in na-

pravi že zgodaj jeseni ali pa še poleti doraste rastline, glave in še potem pri godnem vremenu dalje in dalje raste, zato tako popokajo glave. Tudi te vrste zelje ni prave vrste za kisanje.

Copenhagen market je tudi zelo priporočljive zgodnje vrste z močnimi glavami. All head early je drugo posebno dobre vrste, ki se ga lahko rabi za jed vse leto. To je skoraj še najzgodnejše zelje, ki doraste že v 90 dneh. Zelo priporočljivo je tudi golden ocre, ki doraste že v 70 dneh. Danish ball head je skoraj eno izmed najboljših vrst zelja za kisanje in hranjenje čez zimo. Da doraste, vzame od 120 do 135 dni. Seme tega zelja se navadno seje zgodaj v mesecu maju na prostem in se presadi na stalne grede okrog 15.—20. junija.

Posebno dobre vrste je tudi nizko, storžno, pozno zelje "Danish round head cabbage," ki dozori 10 dni prej nego "ball head." Nekateri ljubijo tudi Copenhagen market. To zelje pa ni priporočljivo za kisanje, ker je prezgodnje. Med rastjo je priporočljivo potrositi včasih na tanko "nitrate of soda."

(Dalje prihajajo.)

SLABO OBRITA DAMA

K blagajni na postaji v Orleansu je prišla elegantno oblečena mlada dama in zahtevala vozni listek do Pariza. Slučajno je bil postajenačelnik blizu in ta je v svojo grozo ugotovil, da je elegantna dama po obrazu zelo slabo — obrita. Pogled, s katerim jo je postajenačelnik premeril, je opazila dama, vedela je, za kaj gre in ne da bi rekla besedo, je prišla na vso moč bežati. Postajenačelnik pa je stekel na policijo s sporočilom, da se je hotel iz Orleansa pravkar odpeljati "množestveni morilec v ženski obleki." Seveda je bila vsa policija takoj pokonci in tudi prebivalstvo je vneto sodelovalo pri zasledovanju tajinstvenega zločinca.

Po dveh dneh so ga ujeli v okolici in ga pripeljali težko zvezanega v Orleans. Tu pa so doznali, da gre za čisto nedolžnega človeka, za mehanika Avgusta Herverja, ki ni mogel že dolgo časa najti nobenega dela in je zato poskusil, da si pripori za služek v ženski obleki kot sobarica ali kaj podobnega. Do ušesnega dne ga ni bil v ženski obleki nihče spoznal za možkega, a takrat se je slučajno pozabil obriti, kar ga je takoj izdalo.

Radioprogram

Strabane, Pa. — Pevsko društvo "Ilirija" poje na radio postaji Washington Silver Heaven (WNBO) v vredno 10. februarja od 7. do pol 8. zvečer. Poročevalec.

Pri sladkornih baronih na Kubi

Zapravljajo z brezdeljem, kar so si pridobili z brezdeljem

Na jugu tega otoka, v Santiagu de Cuba, so domovali nekoč filibustieri, ljudje s čudnimi navadami. Niso plenili samo španskih karavel, ki so prevalele v Zapadni Indiji na pošten način nakradeno plemenito kovino do praznih blagajn španskih kraljev, temveč so iz svojega življenja počenjali romane, iz katerih črpajo založniki avanturističnih knjig še danes snov za svoje dobičke. To življenje je teklo med vinom, ženskami in dogodivščinami.

Ko so se Kubanci izmislili, da se otresejo španskega jarma, so preplavili deželo ameriški podjetniki, ki so se vedli spočetka, kakor da se hočejo razpočiti od same ljubaznosti do ljudstva. Ti Američani so uničili špansko romantiko kubanskega otoka. Kjer so rale prej bouganvilleke ob stebrih idilskih španskih posestev, so začele rasti kakor gobe glavice s strehami iz valovite pločevine; ritem ploščastih parov je preglušilo ropotanje strojev in danon, kubanski nacionalni ples, so omejili na kabarete, ki so v vodilnih zaštevani s 2 zvezdicami in ki imajo tedaj pravico nuditi nezapisano velik dolgčas za nezapisano velik denar.

Med vojno in po njej, ko so rale cene sladkorja, so Američani v deželo vtaknili neznanke kope denarja. Kuba je postala spet taborišče filibustierov, čeprav sedaj niso nošili več okrvavljenih eraj, ampak smoking in frak. Ljudje so živeli kakor v omami. Denar, ki so si ga zaslužili z brezdeljem, so izdajali spet za brezdelje. Takrat so nastali luksuzni hoteli, v katerih so se steli za nemaniki, če nisi imel vsaj enega avtomobila, s osmimi cilindri in dveh stotrajev. Okoli bazarov in v ruletnih mis so sedeli sladkorni baroni in lahkomiselno obdarjene ameriške dame — tisočdolarski bankovci je veljal v tem krogu za capo.

Toda potem je prišel čas, ko je denar izginil, kakor je bil prišel. Kubanci so spoznali, da jim je vsa prostost rabila sama za to, da sta je vtaknili Amerika in Kanadaska narodna banka v svoj šep. Začeli so iskati krivcev, "revolucija" je sledila "revoluciji", moške, ki niso bili všeč tej ali oni stranki, so padli pod streli na javni cesti, končno je nastopil general Machado, ki so ga Kubanci s plemenito gesto proglasili za diktatorja. Gospodarske krize tudi on še ni odpravil. Milijonarji, ki žive danes na Kubi, pa spadajo med ljudi, ki se jih krize, inflacije in deflacije nič ne tičejo — v vsakem položaju se jim posreči uloviti svoj drobitnico. Na obrežju v Havani se lahko seznanila s njimi, če ti je kaj do tega. Ležijo na trebuhu v soncu, kakor jim je zdravnik predpisal za določene ure v dnevu, se kopljejo, igrajo cribbage, "mondano" igra s kartami. Stare dame se dajo zibati od zamorskih boyev v pestro poliskanih skrinjah, mlade dame se razkasujejo v belih mornarskih nošah po najnovejši modi in širokrajnimi klobuki ter se na glas smejejo ob vsaki priliki, ki se ponudi.

Ti ljudje se pritožujejo nad zdravniškimi predpisanimi dieto, ker jim jemlje veselje do jedi. Imajo po tri avte — tretji je v po-pravilu. Kaj naj, za vrage, počne človek samo z dyema avtomobiloma? Gospod Meier, ki ni Nemeec, kakor bi izdajalo ime, tem-

več iz Chicaga, kjer si je pridobil ogromno imetje s prodajanjem volnenih nogavic, je v skrbeh, kako bodo jutri dirkali njegovi konji. Tudi njegovi aeroplani, ki jih ima poleg treh avtomobilov, mu delajo sive laze. Sin evropskega milijonarja pa je že skoraj ob robu samomora. Saj človeku se mora gabit, da bi zapravljal svoje dni v Deauvilleu ali Biarritzu ali kakšnem drugem neokusno opremljenem evropskem kopališču, kjer se tudi čedalje bolj širijo majhne ek-sistence. Prišel je v Havano, kjer upa, da bo svoj čas izkoristil z dobičkom.

Da, to so skrbi, ki človeku grenijo življenje.

RAZNE VESTI

Henbush imenovan za direktorja v državnem departmentu

Harrisburg, Pa. — S. R. Henbush je bil imenovan za načelnika biroja za industrijske odnose v državnem delavskem departmentu. Kot Pinchotov ekonomski svetovalec je bil Henbush aktiven v rudarski stavki v prošlem poletju in je potem vodil zaslišna dela pri gradnji in popraviljanju cest v rudarskih okrožjih.

Pred devetimi leti je bil ekonomski svetovalec UMWA za antracitne distrikte, pozneje pa je pomagal rudarski uniji v raznih zadevah.

Zbornica za privatno starostno zavarovanje

Washington, D. C. — Ameriška trgovska zbornica je izvolila posebni komitej, čigar naloga bo voditi propagando med delodajalci, da se odločijo za privatni sistem starostnega zavarovanja, da se tako obvarujejo pred zakonodajo, ki jo pripravljajo razne države. Gibanje za prisiljeno starostno zavarovanje je dobilo močan zamah, kar razburja trgovsko zbornico.

Porota obtožila bankirje

Boston, Mass. — Okrajna veleporota je na tajnem zasledanju obtožila šupanovega brata John J. Curleyja, bivšega državnega bančnega komisarja Howeyja, bivšega koncilmana Wilsona, predsednika zaprtje Medford Trust banke McKnighta in predsednika skrahirane Industrial Trust banke Strouta. Obtožnica je v zvezi s krahiranimi institucijami, ki so jih omenjeni poglavlili v konkursu.

Pismo modernoga zaljubljenca

Dragi otrok! V naglici se to pismo! Čez uro bode poštno skrinjico že izpraznil! — Seveda bi si pa rajši šel, da ostane pismo tu in da se jaz popeljem k Tebi! Hrepenim — treba je potrpeti. Ali si že plačala plin in elektriko? — Danes je govoril nekdo v radiu o gospodarskem položaju. "Ne tožite", je dejal, "pravica je pred nasiljem!"

Včas premišljuje o marsičem. Potem se suče vse okoli majhne besede: "Zakaj?" — In hipoma spozna, da si govoril samo ljudem. Iskal si ljudi in so ostali nemi!

Včas premišljuje — sicer ne bi smeli misliti! — kaj je še ostalo od Tebe in mene... Oprost, dete! Nisem Te hotel žaliti. — Kajti ljudje smo... in jaz Te ljubim!

Sežal si gotovo še dolgo v posteljo. — Lahko noč, ljubezen moja! Hitro se poljub! Jaz kadim aedaj zadnjo cigareto in premišljuje, kakaj mrcam premišljevati o Tebi!

Lahko noč, dete moje! Časi so vedno hujši! Delam si skrbi, ker je treba živeti! — Prvega pošljem samo z dyema avtomobiloma? Gospod Meier, ki ni Nemeec, kakor bi izdajalo ime, tem-

Casnikarska vest: Illinoiska milica je dobila navodila, kako je treba pobijati brezposelne delavce, če bodo zahtevali kruha na ulicah. Navodilo se med drugim glasi: "Rabite samo ostru naboj in streljajte direktno v drhal, ne nad glave..." Zvezni vojni department preiskuje ta navodila.

V BLAGI SPOMIN PRVE OBLETNICE SMRTI

Izidjenega sopruha in očeta

JOŽEF NAČLIČA

katerega nam je neizprotna smrt istrgala iz naše srede dne 7. februarja 1931. Leto je že minulo od kar si Ti zapustil nas, v hladni zemlji sedaj počivaš, duh Tvoj pa živi med nami. Ni nam mogoče pozabiti na gomilo kjer počiva Tvoje blago nam srce, ki nam brezmejno je vdan bilo ves čas do zadnjega dne. Spaval sladko v sončni hladni in vpišni se tebe vraga.

Zaljubljeni ostali: Antonija Načlič, upravnica, Joseph, Tony, Ludvik, Henry, Louis, Edward in Yussel, sinovi in trije bratje tukaj. V starem kraju pa stariši, trije bratje in dve sestr. Krayn, Pa.

Ivan Jontes:

Njena pravica

Ob večerih je bil navadno tako utrujen, da ni mislil na drugo kakor na počitek. Če ni bil preveč utrujen, je čital časopise ali knjige. Ob nedeljah se je mudil na društvenih sejah, obiskoval znanke, poleti ob lepem vremenu pa je rad napregel svojo "Liziko" ter oddrdal kam na farme; v kakem gozdu se je ustavil, se zleknil v senco, se zagledal v zračno modrinu in nazadnje zaspal. Najljubše ga je bilo najti doma pri materi. Vzlic temu pa je prav kmalu spoznal, da je zaljubljen v Ema in jedva sta se poznala teden dni, že si je domisljal, da bi ne mogel brez nje živeti, da je ona neobhodno potrebna njegovi sreči. To bi ji bil rad zaupal, a kakor vsak mlad človek, tako se je tudi on obotavljal in čakal — za ugodno še ugodnejše prilike.

Sprva ga je zadrževala tudi bojazen, da bi Ema ne bila že oddana. Vendar je vsako misel na to, da bi ona ljubila koga drugega, hitro nagnal proč ter sebe prepričeval, da je dekle še prosto in da čaka nanj — kakor se pač vsak mlad zaljubljen človek zagotavlja. Končno, ko mu negotovost in bojazen nista več dali spati, se je določil, da ji izpove svojo ljubezen in jo vpraša, ni li tudi on nji več kakor slučajni znanec.

3.

Bilo je v četrtek zvečer. Vračajoč se z dela domov, se je Martin ustavil pred Emini domom. Ko jo je uziel, se je spomnil aklepa prejšnje noči in srce mu je zaklopotalo močnejše.

"Dober večer, Ema. Zmerom sama?"

"Brez malega," je vzdihnila mladenka ter sklonila glavo nižje k šivanju, kakor da hoče nekaj prikriti. "Mama je v kuhinji, ata še ni z dela."

Martin se je prestopil z ene noge na drugo in ker ni vedel drugega, jo je vprašal:

"Saj vendar nisi vedno doma? Tako lepi večeri so zdaj, kot nalašč za prijetne, osvežujoče sprehode... V nedeljo je bilo tudi lepo vreme, a ti si bila vse popoldne doma... Kaj ne maraš na sprehode?"

Takrat je mladenka sklonila glavo še nižje in na moč presenečeni Martin je ugledal dvoje debelih solz, ki sta ji kanili v naročje.

"Ema, kaj ti je?" se je prestrašil. "Ti jokati! Saj vendar nisem rekel nič takega, kar bi te bilo moglo užaliti...?"

Ema se je ozrla vanj ter se poskušala nasmehljati.

"Saj! ni nič hudega... nič takega nisi rekel... ne nečesa sem se domislila in pri srcu mi je postalo težko..."

In Martin se je bil domislil njenih solz in žalostnih pogledov prve nedelje njunega poznanstva in zaslužil je, da se za vsem skriva nekaj težkega in bolečega. Naslonil se je na ograjo verande, se z rokami dotaknil njenih rok ter ji toplo pogledal v oči.

"Ema, tako rad bi vzel to žalost iz tvojih oči..."

Njegov glas je bil mehak, lakren in koprneč, da je Ema prijetno izpreletelo in ji poglalo rdečico v obraz.

"Res?"

"Res, Ema, ker rad te imam," je priznal Martin, ki bi jo bil najrajši objel in privil k sebi. "Od one nedelje, ko sem te prvič videl, vedno mislim nate."

Emine prsi so se napele, lica so ji še bolj pordele in pod polzaprtimi trepalnicami so zazarele njene oči od sreče. Za kratek hip je bila

Ema srečna kakor še nikoli v svojem mladem življenju.

Martin je vzel to za dobro znamenje in srce mu je zaklopotalo močnejše.

"Ema!"

"Kaj, Martin?"

"Ema, povedal sem ti, da te imam rad, toda ali — ali imaš ti mene rada?"

"Rada?" Ema se je zagledala v mirno večerno ozračje in Martin ni vedel, ali je to, kar je v njenih očeh, žalost, veselje, sreča ali kaj. "Da, rada te imam, od prve nedelje, o, še od prej in dolgo sem te čakala, zdaj si vendar prišel k meni... Samo, ali se ne boš premislil...?"

"Ema, nikdar!" ji je vneto zatrjeval Martin, ki mu je večerni mrak prikrikl komaj vidni, grenki nasmehljaj, ki je trepetal krog njenih ustnic.

Med vrati se je pojavila dekletova mati, prijazno pozdravila Martina ter se obrnila k hčeri:

"Ema, večerja je gotova in oče bo vsak čas doma. Greš noter?"

"Ne, mama," se je skoro prestrašila Ema ter zaprosila: "Počakaj, mama, še par trenutkov."

Trenutek, dva je mati nemo gledala hčeri v prestrašen obraz, nato se je tiho obrnila ter odšla v hišo.

Ema je nekaj časa molčala, končno, ko se je pomirila — kajti materine besede so jo čudno razburile — se je obrnila k Martinu:

"Martin, zdaj boš moral odriniti proti domu."

"Saj pojdem," je dejal on, se ozri in del roko nji okrog pasu. Trepetal je in oči so mu čudno gorele. "Samo enkrat bi te rad poljubil..."

Ema ga je z rokami narahlo odrinila od sebe in polglasno, a silno razburjeno hitela:

"Ne, Martin, ne... Zdaj pojdi, pojdi...! Pridi spet — v nedeljo popoldne. Ubogaj, Martin! Pojdi! Lahko noč! Na svidenje!"

Martin se je čutil. Njeno vedenje se mu je začelo dozdevati čudno. Vendar jo je ubogal ter odšel, obetajoč, da v nedeljo pride k nji prav gotovo.

Ko je odšel, se je Ema še bolj sključila in kmalu je pritaženo ihtenje streslo njeno telo. Ema je jokala. Ema je bolelo, hudo bolelo, ker je imela rada Martina.

"Ema, on ne bo nikdar tvoj, ker ti nimaš pravice do njega... sreče!" ji je zatrjeval nekdo v nji s svojim soprimnim glasom.

"Zakaj ne? Ali ga morda nisem vredna? Ali zato... Ah, kaj sem jaz kriva temu?"

"Nisi, a vendar: Nimaš pravice!"

"Nimam? Zakaj? Zakaj bi ne smela biti srečna kakor drugi ljudje? Tudi jaz bi rada bila srečna! Ali je svet res tako krut, da mi bo smerom odrekal srečo? Ne, ne, to ni mogoče, tudi jaz imam pravico biti srečna z ljubljenim možem! Z Martinom..."

In vendar je tisto noč jokala, dvomi, upanje in brezup so se trgali zanj in zaman si je zatrdjevala, da ima pravico do sreče, pomirilo je to ni.

"Čprav imaš to pravico: Svet ti je ne bo priznal!" ji je govoril oni človek v nji in Ema mu je nazadnje še verjela. Zato je trpela, hudo trpela. In kakor je Martin težko pričakoval nedelje, jo je ona še težje pričakovala, da si se je nadejala samo še — zadnjega udarca.

(Dolje prihajajo...)

na in rdeča. Konda pa se dela, kakor da je vse to šala in pravi gospodu:

"Vidite, gospod, od samega brezdelja ne ve, kaj naj bi počela, pa si tako-le izmisli; kar iz trte jo zvije. Nič ne porajajte, prosim."

Zeni pa reče:

"Kaj klepetas prazne marnje in nadleguješ goste. Pojdi rajši v kuhinjo in glej, da se kaša ne priamodi."

"Kaj pa ti tukaj rentaiš? Kar za dekle pojdi, saj te že zunaj čaka!" pravi žena, se zakrohota in trči z gostom:

"Le pijte, gospod! Na vaše zdravje! Je dobro vince, z Gadove peči. — Bom pa še jaz za enega dala. — Julka, kar prinesi ga!"

Tako se je godilo dan na dan, cele tedne in mesece. Oba sta bila bolj in bolj nestirna, oba zamerjala delo, le prepirla sta se po starem in nagajala drug drugemu. Gotovi pljanci so ta prepričevali v svojo korist in se hlinili zdaj enemu, zdaj drugemu, da so bili le pogoščeni. Le malokdo je bil odkritorečen.

"Konda!" pravi čevljar Martin, "čimbolj te gledam, tembolj se čudim, da imaš tako pokveko, kot je ta tvoja dekla, rajši, kakor pa svojo ženo, ko je veliko lepša..."

Zadnje besede je izpregovoril Martin že med vrati, ker ga je Konda vrgla na cesto. Stara Kondova pa se je smejala do solz:

"Vidiš, Martin ti je vendar enkrat povedal resnico; pa kaj, ko resnica oči kolje! Ha-ha-ha!... Julka prinesi ga še pol litra!"

"Konda!" je nadaljevala, ko je izpila kozarec: "Ali te res ni nič sram pred ljudmi, ko take pomenjaje? Ves svet govori samo o tebi in o tvoji dekli..."

"Kar molči, stara!" jo zavrne Konda. "Ti si vsega kriva sama, ko te stvari okrog trosiš, pa nobeden drugi..."

Konda se stare ni bal, le njene jezika. Vsakemu je pripovedovala Kondove grehe in o njih je bila polna vsa fara in vse vasi daleč naokrog. Kdor je le stopil v krmo in videl dekle, me je vprašal, če je to tista... Konda se nazadnje skoraj ni upal pokazati na gostilni.

Par dni pred velikim sejmom je poklical k sebi urarja Blažona in mu potožil pri litru črnine svoje gorje:

Nikamor se več ne upam, tako sramoto mi dela žena. Zda je pa še semeni pred durmi; od vseh strani pridejo ljudje in jim bo pripovedovala svoje čenče. Ti, Blažon, se precej razumeš na razne fokuse. Pomagaj mi, da se stare vsaj čez semeni iznebidim, da mi ne bo nagajala v gostilni..."

Blažon izpije kozarec, malo pomisli, natoči sopet, izpije in reče: "Jo že imam. Le zanesi se name, vse uredim."

Takoj po kosilu je Blažon že zopet v gostilni.

"Ala, Julka! Prinesi mi hitro pol litra, pa ta boljše, pa dva kozarca; bova z vašo materjo pila in se malo pogovorila."

Ko sem prinesla vino in kozarce, me je poslal po gospodinjo.

"Ah, dober dan, mamica! Kako se kaj imate? Sedite no sem k meni... Nate, trčiva! Na zdravje... pa do dna!"

NAROČNIKI POZORI!

Znamenje (Jan. 31, 1932), pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite je pravčasno, da vam lista ne ustavi. Ako lista ne prejmete, je mogoče ustavljeno, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče ustavljeno zaradi napake na slova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Nali zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$6.00 in za pol leta pa \$3.00. Člani SNPJ doplačajo \$4.00 za leto, za pol leta \$2.00.

Za leto \$7.50, za pol leta \$3.75, za član \$4.50, za vsa leta pa \$9.00.

Tednik stane na Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo \$1.00 za poštnino.

Upravitelj "PROSVETA" 2657 S. Lawndale Ave., Chicago

Starka izpije in se vsa strese:

"To pa ni čisto vino, to si pa ti, Blažon, nekaj primešal, ko je tako zoprno!"

"To se vam samo zdi, mamica, pa tukaj pokusite, iz mojega kozarca."

"Imam že tega dovolj!"

Stara Kondova je začela dremati.

"Kaj boš dremala v gostilni! Julka in Neža! Na vrh jo peljita, pa v posteljo jo položita. Naj se naspri do jutri, ko bo semanj dan", ukaže Konda in se spogleda z Blažonom.

In stara Kondova zaapi in spi ves popoldan in vso noč in ves drugi dan in vso drugo noč. Vsi smo v skrbih, tudi Konda, kaj bo če se ne prebudi, če nam kar tako umrje? Dekla pa se še nosi po sobi kakor pav, ponosna in ošabna kakor kaka gospodinja. Naenkrat se odpro vrata in v sobo stopi stara Kondova. Prespala je semeni...

In življenje je šlo zopet po starem, dan za dnem, teden za tdnem, mesec za mesecem. Neža je odšla domov, za Nežo je prišla Marta, za Marto Spela in tako dalje. Tudi jaz sem se omožila, Konda je pa še dolgo čakal, da je po ženo prišla smrt in ga rešila težkega jarma. Oženil se pa ni več.

F. Molnar:

Umetnik življenja

Stanovali smo na Marketinem otoku v Budimpešti, majhna kolonija pisateljev in novinarjev, dolgo je že tega.

Edmund Salomon, zdaj že pokojni slavnj novinar je bil kralj te dežele. Bil je med nami najodličnejši. Denarja pa ni imel. Če je imel slučajno dva cekina, se je prišteval med bogataše. Navzlic temu se je pa oblačil kakor pokojni princ Sagan. Kdor ga je videl prvič, bi prav gotovo ne spoznal v njem enega najslavnejših pisateljev na svetu, temveč bogatega veleposestnika, ki je prav kar zapustil Narodno kazo in študira vozni red samo zato tako vneto, ker se odpelje jutri v Pariz na konjske dirke.

Nekoč sopet ni bilo med nami nikogar, ki bi bil imel za obed. V takih primerih smo imeli mi mlajši in nezakuseni navado kar lepo najesti se na up.

Ne, — je dejal kralj, — to ni v redu. Človeka, ki je na up, v restavraciji ne spoštujejo. Brez spoštovanja se pa ne da živeti.

Presenečeno smo se spogledali.

— A če ni denarja?

— Kaj imaš ti kaj denarja?

— Ne, — je odgovoril mirno. — Ali bolje rečeno, da. Imam točno štirideset krajcarjev.

— Skratka obedoval ne boš ali pa atopiš v krmo, kjer obed ne stane več.

— Kaj vam pride na misel? Gentleman je samo v imenitni restavraciji. Če vas to zanima, se lahko na lastne oči prepričate, kako bom v tej imenitni restavraciji obedoval za štirideset krajcarjev in nihče me ne bo preziral, temveč nasprotno, vsi me bodo visoko cenili. Nikomur niti na misel ne bo prišlo, da imam v žepu samo borih štirideset krajcarjev.

Zbrali smo se okrog njega in čakali, kaj bo. Vsakemu, kdor se hoče naučiti kaj pametnega za življenje, svetujem, naj dobro prečita tole zgodbo.

— Gospod plačlini, kaj imate dobrega na jedilnem listu? — je vprašal Salomon.

Natakar mu je pomolil jedilni list. Salomon ga je blazirano pregledal in porinil od sebe.

— Pri vas ni dobro naročiti že pripravljena jedila. Same postane, neokusne stvari. Treba bo kaj naročiti, kaj dobrega, danes sem lačen...

Strmelj smo.

— Naročite zame sekijano pečenko, toda ne goveje, temveč dobro telečjo, — je velel Salomon. — Reče naj se na ražnju, da bo imela lepo akorjo. In malo dobrega sočivja mi prinesite k pečenki, če ni drugega, naj bo grašek.

Minilo je dvajset minut. Natakar je prinesel obed:

Imenitna pečenka, obložena z zelenim graškom. Postavil je posodo na mizo.

— Kaj vas ni sram? — je zakričal Salomon.

— Zakaj pa, če sem vedeti?

— Je zajel naj natakar.

— To naj bo pečenka?

— Da, prosim.

— Tole? Saj je vse sežgano.

Meso ste menda pekli v razbeženi peči. Saj je trdo kot porcelan. Dejal sem vam, da jo položite malo na ražnji, ne pa da jo sežgite.

— Prosim... — je hotel natakar ugovarjati.

— Ne debatirajte z menoj! — je zakričal nanj Salomon in ga pogledal, kakor da se kaznuje debatiranje z 10 leti ječe.

— Prosim, takoj odnesem pečenko nazaj — je dejal natakar plaho.

— In vi mislite, da bom čakal še pol ure, da mi prinesete nov kos neuzitnega mesa?

Natakar ga je debelo pogledal, ne da bi vedel, kaj storiti.

— Nesite to meso nazaj v kuhinjo in povejte, da ga odklanjamo, — je zagodnjel Salomon po kratkem razmišljanju. — V vašo restavracijo ne pridem nikoli več.

Natakar je segel po krožniku.

— Grašek pa le pustite tu!

— se je zadril nanj Salomon. —

Kaj mislite, da bom zaradi vas umrl od lakote?

Natakar je vzel pečenko in odšel.

Salomon je z veliko slastjo jedel grašek in prigrizoval kruh.

Ko je bilo vse pospravljeno, je

naročil natakarju: — Prinesite mi porcijo ananasa.

Natakar ni odgovoril, toda njegov obraz je kazal silne duševne muke.

— Prinesite mi porcijo ananasa! — je ponovil Salomon energično.

— Oprostite, prosim, ananasa nimamo, — je zajel naj natakar.

— In tole naj bo restavracija! Samo da se človek jezi. Pošljite mi plačilnega. Plačam in nikoli več ne prestopim tega praga!

Prišel je plačlini in se mu globoko poklonil.

— K vam ni mogoče hoditi — je dejal Salomon. — Naročim pečenko, dobim podplat, na ročim porcijo ananasa, pa ga nimate. Plačam porcijo graška in en kruh. Sram vas bodi!

— Dvajset krajcarjev, — je dejal plačlini.

Salomon je položil na mizo dvajset krajcarjev, dal plačlini mu deset krajcarjev napitnine, deset pa natakarju, potem je pa segel po kloboku, da bi odšel. Kar je prihitel k njemu prestrašeni restavrat.

— Oprostite, gospod Salomon, rad bi vam nekaj povedal.

— Kar na dan z besedo!

— Oprostite, da ste tako slabo jedli pri meni. Objubim vam, da se to ne bo več zgodilo. Ne jesite se na nas in kmalu nas zopet počastite s posetom.

Salomon ni odgovoril. Blagohotno je pokimal z glavo. Skozi špalir gostih poklonov je odšel iz restavracije. Restavrat ga je spremlil do vrat in se mu do tal poklonil.

— Vidite, fantje, tako se za štirideset krajcarjev "nobil" je. Toda pozabiti ne smete, da lahko storite to v eni restavraciji samo enkrat.

POZOR ČEVLJARJI

Na prodaj je čevljarnica za popraviljanje čevljev z vso opremo. Vzrok, ker zapustim mesta. Prepričajte se osebno. Cena nizka. Rudolf Zajicek, 6141 W. 26th Street, Cicero, Ill. — (Adv.)

25 centov

v poštnih znamkah nam pošljite in poslali vam bomo lep

S. N. P. J.

ŽEPNI KOLEDAR

1932

Društva, ki jih še niso naročila, se lahko naroče, imamo jih še nekaj na rokah

PROSVETA,

2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Najzanimivejše dnevnice, lanske vesti so v dnevniku "Prosveta". Ali jih želite vsak dan?

TELEFON ROCKWELL 4904

TISKARNA S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vse pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerno, unijako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTRENA POJASNILA

Radivoj Peterlin-Petruska: Konda in njegova žena

Teta Julia je udobno sedla, si poravnala predpasnik in nadaljevala:

Konda se je vrnil iz Amerike. Bil je komaj trideset let star, a denarja je imel, da ni vedel kam z njim. Kupil je veliko posestvo z enonadstropno hišo in gostilno ob veliki cesti in zagospodaril. Bil je veseljak, imel je dobro kapljico in ljudje so radi zahajali v njegovo gostilno. Sicer je pa bila gostilna že od nekdaj na dobrem glasu in stala na bojkem mestu, in stara, petinasedemdesetletna vdova, od katere je Konda kupil, je zahtevala in tudi dobila lepe denarce za njo.

Starka si je kupila drugo hišo, da bi v miru preživela svoja leta, in vse bi bilo dobro, da se ni so našli svetovalci, ki so nagovarjali Kondo od jutra do pozne noči:

"Konda, bodi pameten! Vzeml staro, saj tako ne bo dolgo, pa boš imel posestvo in gostilno in ono hišo in še svoj denar nazaj!"

Svetovali so mu in pili njegovo vino. Konda jih je poslušal, premišljal in se vdal v navedenije. Babi je bil Konda všeč še takoj od začetka in je zagrabila ponudbo z obema rokama. To vam je bila svatba, bogata da nikoli take. Svatov je prišlo od blizu in daleč toliko, da se je vse

kar trilo in svatovali so cel teden.

"Mlada" Kondova se je preselila nazaj na svoje staro mesto, kjer je preživela mladost in vse do pet in sedemdesetega leta. Zadovoljivo so tekli dnevi in tedni mirno in srečno.

In v miru in sreči bi lahko Konda dočakal smrt svoje žene in njeno bogastvo, ko bi se le znal malo bolj vladati; tako pa je stara kmalu opazila, da ji postaja nezvest. Bil je namreč velik babjak; nobene kilke ni pustil pri miru, pa če je bila še tako grda in stara.

Jaz sem bila tedaj pri njih za natakarico. Rad me je videl in me nagovarjal, češ, počakaj, da stara umre, bom pa tebe vzel in boš zagospodinjila, da bo veselje. Toda njegovo početje mi ni bilo všeč in nisem ga marala.

Tedaj se je spetal z domačo dekle. Bila je to debelo, nesramno babše, pa še škrljavo in kozavo povrh. Nobene mere sposobnosti nista znala, kar vpricho stare sta se rada imela in neumnostni uganjala.

Žena se je nekaj časa togotila in mu delala očitke; hudo ji je bilo seveda, ko je morala vse to gledati. Ko je pa spoznala, da vse to nič ne pomaga, noben jok in krič, nobeno tarnanje, nobeno zmerjanje, se je lotila stvari z druge strani. Neka ciganka ji je namreč zagotovila, da s čarovniško človeka tako prikloneš nase, da potem nobenega druge